

24. 10. 2007

ID: 50958

Neplatnost smlouvy

Vada v označení osoby, která je účastníkem smlouvy, nezpůsobuje sama o sobě neplatnost této smlouvy, pokud lze z celého obsahu právního úkonu jeho výkladem (§ 35 odst. 2 obč. zák.), popřípadě objasněním skutkových okolností, za nichž byl právní úkon učiněn, zjistit, kdo byl účastníkem smlouvy.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Odo 1156/2005, ze dne 27.9.2007)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně Ing. V. S., zastoupené advokátem, proti žalované Mgr. I. Č. - P., advokátce jako správce konkursní podstaty úpadkyně D. 7 s. r. o., zastoupené advokátkou, o vyloučení věci ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadkyně, vedené u Městského soudu v P. pod sp. zn. 31 Cm 78/2000, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Vrchního soudu v P. ze dne 21. dubna 2005, č. j. 13 Cmo 75/2005-90, tak, že rozsudek Vrchního soudu v P. ze dne 21. dubna 2005, č. j. 13 Cmo 75/2005-90, se zrušuje a věc se vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Rozsudkem ze dne 22. října 2004, č. j. 31 Cm 78/2000-73, Městský soud v P. zamítl žalobu, kterou se žalobkyně (Ing. V. S.), domáhala vůči žalované (správce konkursní podstaty úpadkyně D. 7 s. r. o.) vyloučení označeného osobního automobilu značky H. S. ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadkyně (bod I. výroku) a rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

Soud dospěl po provedeném dokazování k závěru, že neplatnou ve smyslu ustanovení § 39 občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“) je jak kupní smlouva ze dne 31. ledna 1997 (dále též jen „první kupní smlouva“), kterou pozdější úpadkyně uzavřela (jako prodávající) s kupujícím P. C. (v režimu ustanovení § 409 obchodního zákoníku - dále též jen „obch. zák.“), tak kupní smlouva ze dne 10. února 1997 (dále též jen „druhá kupní smlouva“), ze které dovozuje žalobkyně své vlastnické právo k osobnímu automobilu. Soud měl obě kupní smlouvy za neplatné proto, že jako smluvní strana je jak v záhlaví, tak při podpisu smluv označen neexistující subjekt - „P. C.“. Dále uvedl, že jinak by bylo nutné usuzovat na neplatnost kupních smluv pro rozpor s ustanovením § 196a obch. zák. Potud citoval ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák., dodává, že žalobkyně nepředložila zápis z valné hromady pozdější úpadkyně, na které by bylo rozhodnuto o prodeji osobního automobilu žalobkyni - manželce jednatele a spolčenika pozdější úpadkyně. Rovněž nebyl prokázán prodej osobního automobilu za cenu určenou znaleckým posudkem.

K odvolání žalobkyně Vrchní soud v P. v záhlaví označeným rozsudkem ze dne 21. dubna 2005 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

Odvolací soud - cituje ustanovení § 8, § 9 a § 13 obch. zák. a § 2 odst. 1 a § 18 obč. zák. - přitakal soudu prvního stupně v závěru, že kupní smlouvy uzavíral (v prvním případě jako kupující, ve druhém jako prodávající a lhotejno, zda podle občanského zákoníku nebo podle obchodního zákoníku) subjekt („P. C. se sídlem v P., zastoupený I. P.“), který neexistuje ani jako právnická osoba ani jako fyzická osoba.

Není totiž uveden dodatek označující právní formu právnické osoby a použité označení nelze ztotožnit s kteroukoli fyzickou osobou, neboť chybí identifikační číslo nebo sídlo fyzické osoby. Na adrese uvedené u tohoto subjektu se nachází provozovna fyzické osoby D. P., přičemž I. P. je na smlouvách označena pouze jako zástupce onoho neexistujícího subjektu. Odtud podle odvolacího soudu plyne, že kupní smlouvy jsou neplatné. Uzavřel je totiž neexistující subjekt odlišný od fyzické osoby, uvedené označení je zcela neurčité a výkladem nelze dovodit o koho jde. Svědkyně P. - pokračoval odvolací soud - nevyloučila ani to, že při podpisu kupních smluv jednala jako zástupkyně společnosti P. c., spol. s r. o. Na tomto základě měl odvolací soud závěry soudu prvního stupně za správné.

Nad rámec uvedeného odvolací soud upozornil, že soud prvního stupně podřadil režimu obchodního zákoníku jen první kupní smlouvu a že závěr o neplatnosti druhé kupní smlouvy pro rozpor ustanovením § 196a odst. 3 obch. zák.

byl pro rozhodnutí soudu prvního stupně bez významu. Kdyby kupní smlouvy byly platné, bylo by podle poslední označeného ustanovení nutné případně zkoumat disimulovaný právní úkon, jehož cílem bylo převést sporný osobní automobil z pozdější úpadkyně na osobu blízkou (na žalobkyni jako manželku společníka pozdější úpadkyně).

Žalobkyně podala proti rozsudku odvolacího soudu dovolání, odkazující na ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/, odst. 3 občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“) a požadující, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Zásadní právní otázkou je podle dovolatelky „právní posouzení skutkového stavu, kdy kupní smlouvu prokazatelně podepíše existující fyzická osoba, která v průběhu řízení svědecky potvrdí svůj vlastnoruční podpis na kupní smlouvě“.

Kupní smlouvu - pokračuje dovolatelka - tedy podepíše existující fyzická osoba, kterou nelze pokládat za „non subjekt“.

Rozhodující otázkou pro daný případ podle dovolatelky bylo, zda mezi ní a druhým subjektem vznikla kupní smlouva podle občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“), který se na jejich vztah nepochybně vztahoval. Dovolatelka přitom má za nesporné, že kupující nebyl označen identifikačním číslem a že ke svému označení použil slova „P. C.“.

Se závěrem odvolacího soudu, že kupní smlouva je neplatná, jelikož jde o právní úkon uzavřený na straně kupujícího neexistujícím subjektem a že dovolatelce nesvědčí aktivní věcná legitimace, dovolatelka nesouhlasí. Podle ní bylo v daném případě mimo vší pochybnost prokázáno, že za kupujícího jednala existující fyzická osoba (I. P.), která měla jak způsobilost mít práva a povinnosti, tak plnou způsobilost k právním úkonům a která se podle své svědecké výpovědi zabývala mimo jiné koupí a prodejem motorových vozidel.

Dovolatelka, která vstoupila s I. P. do občanskoprávního vztahu, nemůže trpět tím, že se jmenovaná nepřesně označila. Dovolatelka měla vůči jmenované postavení spotřebitele, jehož právní úkony by měly být hodnoceny jinak než jednání podnikatele a jehož povinností není zkoumat, zda druhá smluvní strana, která je podnikatelem (ve vztahu ke spotřebiteli dodavatelem), užila správný obchodní název či obchodní firmu.

Odvolací soud tedy svým právním názorem dovolatelku poškodil, neboť ji odsoudil do postavení osoby, která má odpovídat za právní nedostatky či omyly podnikatele, se kterým jako spotřebitelka uzavřela kupní smlouvu. Takový postoj je v rozporu s ustanovením § 3 obč. zák. (na které dovolatelka odkazuje proto, že režim spotřebitelských smluv byl vtělen do občanského zákoníku až od 1. ledna 2001).

Za rozhodující dovolatelka pokládá, že I. P. smlouvu vlastnoručně podepsala. Za takového stavu nelze dovodit, že smlouvu podepsal někdo, kdo neexistuje.

Se zřetelem k bodům 2 a 3. článku II. zákona č. [59/2005](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, Nejvyšší soud dovolání projednal a rozhodl o něm podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. dubnem 2005.

Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř., pro posouzení otázky identifikace účastníka smlouvy, jelikož potud se napadené rozhodnutí odchyluje od judikatury Nejvyššího soudu.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (a se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání, ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Podle ustanovení § 8 obch. zák., obchodním jménem se rozumí název, pod kterým podnikatel činí právní úkony při své podnikatelské činnosti.

Ustanovení § 9 obch. zák. pak určuje, že obchodním jménem fyzické osoby je její jméno a příjmení (dále jen „jméno“). Obchodní jméno fyzické osoby může obsahovat dodatek odlišující osobu podnikatele nebo druh podnikání (odstavec 1). Obchodní jméno obchodních společností a družstva je název, pod kterým jsou zapsány v obchodním rejstříku. To platí i pro právnické osoby, které se zapisují do obchodního rejstříku na základě zvláštního zákona. Součástí

obchodního jména právnických osob je i dodatek označující jejich právní formu (odstavec 2). Obchodním jménem právnické osoby, která se nezapisuje do obchodního rejstříku, je název, pod kterým byla zřízena (odstavec 3).

V této podobě (pro výklad věci rozhodné) platila citovaná ustanovení obchodního zákoníku v době uzavření obou kupních smluv (leden a únor 1997); změny doznala až k 1. lednu 2001.

K zásadám, z nichž je nutno vyjít při posouzení, zda právní úkon (zde kupní smlouvy) uzavřel někdo, kdo nemá způsobilost mít práva a povinnosti (právní subjektivitu), se Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi opakovaně vyslovil.

Tak v důvodech rozsudku uveřejněného pod číslem 9/2001 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyšší soud vysvětlil, že jsou obecně možné dvě základní situace:

První se pojí se stavem, kdy označení účastníka smlouvy je formálně bezvadné (zahrnuje všechny potřebné identifikační znaky) a právní úkon tak má nutné náležitosti, avšak příslušná smluvní strana není způsobilá k právním úkonům. Takový nedostatek způsobuje absolutní neplatnost smlouvy podle § 38 odst. 1 obč. zák.

Ve druhém případě je účastník smlouvy označen vadně (nesprávně, či neúplně). O typicky nesprávné označení účastníka smlouvy jde, je-li některý z jej identifikačních znaků použit vadně (zkomoleně, vynecháním slova ve víceslovném názvu, apod.); typicky neúplné je označení, v němž některý z těchto znaků chybí. Vada v označení osoby, která je účastníkem smlouvy, však nezpůsobuje sama o sobě neplatnost této smlouvy, pokud lze z celého obsahu právního úkonu jeho výkladem (§ 35 odst. 2 obč. zák.), popřípadě objasněním skutkových okolností, za nichž byl právní úkon učiněn, zjistit, kdo byl účastníkem smlouvy. O absolutně neplatné smlouvě by se zřetelem k tomu bylo možné hovořit, jen bylo-li by označení účastníka natolik neurčité či nesrozumitelné, že pochybnosti o tom, kdo jím je, nebylo možno odstranit ani výkladem právního úkonu (srov. § 37 obč. zák.).

Již na tomto základě lze uzavřít, že úvahy odvolacího soudu neobstojí, jestliže možnost identifikovat označení „P. C.,“ jako nepřesné a neúplné označení obchodní společnosti P. c., spol. s r. o., vyloučil s poukazem na absenci dodatku označujícího právní formu právnické osoby.

Označení užitá v kupních smlouvách ve spojení s označením zástupkyně takto označeného subjektu a s výsledky provedené dokazování nutně omezilo úkol soudů identifikovat podle něj smluvní stranu, na posouzení, zda jako kontrahent vystupovala obchodní společnost P. c., spol. s r. o. nebo I. P. anebo D. P. Z rozhodnutí soudů nižších stupňů přitom plyne, že takto svůj úkol také chápaly, leč beze zbytku se jej nezhostily, což platí tím více, že zákon pro kupní smlouvy nepředepisuje písemnou formu.

Při právním posouzení skutkového stavu věci zjištěného soudy nižších stupňů (jenž s přihlédnutím k obsahu spisu měl být doplněn výsledkem D. P.), se nabízela především úvaha, podle níž z jednání osoby označené jako zástupce kontrahenta (I. P.) neplyne záměr způsobit vady v označení zastoupeného. Z tohoto pohledu se předestírá především možnost poměřovat osoby možných smluvních partnerů dovolatelky rozsahem odchylek od zákonem předjímaného stavu.

Podle textu § 9 odst. 2 obč. zák. k tomu, aby bylo možné uzavřít, že smlouvy uzavřela obchodní společnost P. c., spol. s r. o. (jak i podle odvolacího soudu tvrdí osoba, která smlouvy podepisovala), postačí doplnění chybějícího dodatku označujícího právní formu společnosti (spol. s r. o.). Absence takového dodatku v označení právnické osoby pak typově patří k těm vadám v označení smluvní strany, které následnou identifikaci smluvní strany s příslušnou obchodní společností bez větších obtíží dovolují.

Měly-li soudy nižších stupňů za to, že zkoumané označení může být fantazijním dodatkem odlišujícím u obchodního jména fyzické osoby osobu podnikatele nebo druh podnikání (§ 9 odst. 1 obč. zák.) a přetrvávaly-li tak u nich pochybnosti o identitě označeného subjektu, pak se jim vedle výsledku D. P. nabízely (opět s přihlédnutím k obsahu spisu) i další – nepřímé – důkazy, jež tyto pochybnosti mohly rozptýlit. Tak bylo možné zkoumat, na čí účet byla v obou případech předána kupní cena (uhrazená podle kupních smluv při jejich podpisu) nebo na jméno kterého podnikatele byl případně vystaven doklad o přijetí kupní ceny. Jinak řečeno, nebylo-li z dosavadních výsledků řízení patrné, zda kontrahentem je obchodní společnost P. c., spol. s r. o. nebo I. P. anebo D. P. a bylo-li naopak zjevné, že jím musela být právě některá z těchto osob, pak bylo žádoucí za účelem rozptýlení pochybností v dotčeném směru především prověřit, účetnictvím které z těchto tří osob zkoumané transakce procházejí.

Právní posouzení věci, jež se za výše popsaného skutkového stavu omezilo na závěr, že kupní smlouvy uzavřel

neexistující subjekt (P. C.), je z pohledu výše formulovaných závěrů neúplné a tudíž i nesprávné.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil a vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)